

*До спеціалізованої вченої
ради ДФ 42.081.2023
Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова*

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Гаран Ольги Володимирівни
на дисертацію Білостоцького Олега Вікторовича
на тему: «Дискреційні повноваження судді: проблеми теорії та практики»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Слід констатувати, що дисертація Білостоцького Олега Вікторовича присвячена актуальній та недостатньо дослідженій у вітчизняній науці процесуального права темі. Актуальність даної теми обумовлюється тим, що надання суддям широкого кола повноважень є важливим аспектом належного виконання правосуддя.

Широкі повноваження для суддів є важливим елементом забезпечення незалежності судової системи. Це дозволяє суддям приймати об'єктивні рішення без зовнішнього впливу та втручання, а також ефективно виконувати свої обов'язки. Широкий коло повноважень дозволяє суддям враховувати всі аспекти справи та приймати рішення, що відповідають конкретним обставинам. Це сприяє винесенню індивідуальних рішень, які допомагають забезпечити справедливість у кожній конкретній справі.

З іншого боку, надання суддям широких повноважень передбачає їх високу кваліфікацію, професійну підготовку, а також жорсткий конкурсний відбір. На сьогодні сформована прозора конкурсна процедура із залученням міжнародних експертів, яка дозволяє потрапити до суду кваліфікованим і добросовісним правникам, що гарантує належний захист прав та свобод громадян і підтримання справедливості в суспільстві. Тому вважаємо, що настав час, коли необхідне наукове дослідження та практичне впровадження нових форм реалізації повноважень, розширення та вдосконалення таких форм.

Вказане свідчить про актуальність дисертаційного дослідження на тему

«Дискреційні повноваження судді: проблеми теорії та практики».

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки теоретичних і практичних питань вдосконалення механізму захисту прав учасників процесу в суді; правотворчій діяльності – для вдосконалення чинного процесуального законодавства України щодо процесуального статусу судді; навчальному процесі – при викладанні дисциплін процесуально-правового блоку. Зокрема, результати дисертаційного дослідження О.В.Білоостоцького були впроваджені в навчальний процес при викладанні дисциплін «Господарське процесуальне право», «Порівняльне процесуальне право», при написанні магістерських робіт, при підготовці методичних рекомендацій з відповідних дисциплін, що підтверджується актом впровадження ОНУ імені І.І.Мечникова (с. 242 дисертації), а також використані у роботі суду, що підтверджується довідкою Одеського окружного адміністративного суду (с. 243 дисертації).

Ступінь обґрунтованості положень і висновків дослідження. Дисертаційна робота Олега Вікторовича Білоостоцького відрізняється оптимальною й узгодженою дослідницькою стратегією, а також логікою розв'язання проблем, характерних для наукового аналізу. Змісту дисертації властиві методична та концептуальна цілісність, гармонійність наукового викладу. Наукові положення, висновки та рекомендації, які викладено в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки ґрунтуються на теоретичних працях вітчизняних та зарубіжних вчених, представників правової науки. Зокрема, теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці українських та зарубіжних вчених у галузі загальнотеоретичної юриспруденції та процесуального права.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є належним чином обґрунтованими. Вони розроблені шляхом застосування загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження чітко визначені відповідно до

встановлених вимог, що дозволяє ретельно проаналізувати проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами і темами, визначається об'єкт і предмет, мета та основні завдання дисертаційного дослідження, його методологічна основа, наукова новизна, теоретичне та практичне значення одержаних результатів тощо.

Розділ перший дисертаційної роботи присвячений дослідженню поняття та видів повноважень судді, а також поняття та значення дискреційних повноважень судді. Таким чином, даний розділ закладає основні теоретичні засади під дослідження.

Другий розділ висвітлює теоретико-правові засади дискреційних повноважень судді. Зокрема, дисертант виявляє ознаки (характерні риси) дискреційних повноважень, аналізує численні класифікації дискреційних повноважень, сформовані в науці, досліджує завдання та формулює функції дискреційних повноважень судді, критично аналізує тему визначення меж повноважень судді, яку слід визнати однією з найскладніших в науці процесуального права та правозастосовній діяльності.

Розділ третій досліджує різноманітні аспекти реалізації дискреційних повноважень судді з метою виявлення проблем та розроблення шляхів їх усунення.

У висновках викладено найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження.

Висновки роботи є ґрунтовними та логічними, кожна теза супроводжується необхідними посиланнями та логічно пов'язана з іншими положеннями, які мають наукове підтвердження. Загалом, положення, які пропонуються для захисту, можна вважати обґрунтованими, логічними та послідовними. Дисертація стилістично відповідає науковому стандарту, і мова роботи характеризується точністю, логічністю та аргументованістю.

Викладення і оформлення дисертації відповідають вимогам, прийнятим для такого типу наукових праць.

Дисертація представлена як рукопис кваліфікаційної наукової праці, виконана здобувачем особисто, містить наукові положення, що свідчать про особистий внесок автора в розвиток науки та характеризуються єдністю змісту.

Результати дослідження знайшли своє відображення в 9 наукових працях, серед яких 1 – стаття у періодичному науковому виданні, проіндексованому у базах даних Web of Science Core Collection; 3 – статті в наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 5 – тез доповідей в збірниках матеріалів наукових конференцій.

Дисертація виконана на достатньо високому науковому рівні та належно оформлена. Список використаних джерел оформлений відповідно до встановлених вимог, зауважень не викликає. Робота носить самостійний характер, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що на основі комплексного дослідження дискреції обґрунтовано нові теоретичні положення та розроблено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання реалізації дискреційних повноважень суддями України.

Дисертаційне дослідження містить низку цікавих висновків та пропозицій.

Аргументовано виділення функцій дискреційних повноважень судді. Дотепер вказане питання науковці оминали увагою.

Здобувач слушно розмежовує неправильне застосування суддівського розсуду, яке може бути як умисним, так і неумисним, а також робить висновок, що вихід за межі суддівського розсуду та звуження меж суддівського розсуду можливі лише як умисні дії, з урахуванням чого запропоновано встановлювати різні види негативних наслідків для судді при неправильному застосуванні дискреційних повноважень.

Слід підтримати пропозицію здобувача щодо класифікації повноважень судді шляхом поділу їх на обов'язкові (безальтернативні) та дискреційні повноваження з чітким розмежуванням цих видів.

Актуальною є також пропозиція щодо розширення дискреційних повноважень судді у період COVID-19, воєнного стану та інших кризових етапів держави з можливістю виходу за межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина.

Практичне спрямування має слухна пропозиція здобувача щодо законодавчого закріплення можливості оскарження будь-якого рішення, прийнятого при реалізації дискреційних повноважень, в якості запобіжника зловживання суддею своїми процесуальними правами.

Крім того в дисертаційному дослідженні є багато інших цікавих висновків і пропозицій.

Враховуючи викладене, можна констатувати високий теоретичний рівень представленої дисертації та її практичне значення.

Вищевказане дає змогу зробити загальний висновок про те, що зміст дисертації в повній мірі розкриває тему роботи, завдяки чому можна вважати її завершеним науковим дослідженням в цілому.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Одночасно, як і будь-яке самостійне наукове дослідження, воно має окремі дискусійні положення, а саме:

1. Дискусійною видається пропозиція здобувача щодо визнання дискреції судді складовою доступу до правосуддя.

Дійсно, доступ до правосуддя останнім часом значно розширено за змістом, враховуючи судову практику ЄСПЛ останніх років. Однак, на думку рецензента, доречніше відносити дискреційні повноваження до складових права на справедливий розгляд справи судом. У зв'язку з вищевказаним пропозиція здобувача потребує додаткового обґрунтування.

2. Викликає зауваження пропозиція здобувача щодо визначення поняття дискреційних повноважень суддів шляхом уточнення, що закон дозволяє судді реалізувати їх на свій розсуд (суддівський розсуд), що є проявом суддівської активності.

Як неодноразово в роботі зазначає автор, суддя має бути наділений певною свободою («суддівський активізм») для швидкого відновлення прав учасників правовідносин при виявленні колізій і прогалин законодавства. Однак ця свобода може мати вираз як в активних, так і в пасивних діях (утриманні від реалізації певних повноважень). Наприклад, суддя, проаналізувавши конкретні обставини справи, приходять до висновку про недоцільність призначення експертизи. Це в подальшому виключає необхідність дослідження та оцінки такого доказу у справі. Таким чином, вважаємо, що судова активність, як особлива риса дискреційних повноважень судді, може проявлятися в пасивній поведінці.

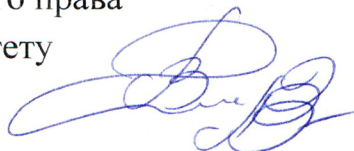
Однак вказані зауваження та дискусійні питання не зменшують значення та важливість висновків дисертації та мають рекомендаційний характер в якості напрямів подальшого наукового пошуку.

Висновок по рецензованій дисертації.

Дисертаційне дослідження «Дискреційні повноваження судді: проблеми теорії та практики» є самостійним, оригінальним, завершеним дослідженням та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а його автор Білостоцький Олег Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри
адміністративного та господарського права
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова

 Ольга ГАРАН

Особистий підпис докторки наук

Ольга Гаран ЗАСВІДАЮ

Ст. інспектор відділу кадрів

Марія Рашевська